

Til Klima- og miljødepartementet

03.05.2024

Byggevareindustriens høringsinnspill til ny styringsavtale med Enova

Byggevareindustriens forening

Byggevareindustriens Forening er en materialuavhengig bransjeforening for et bredt spekter av byggevareprodusenter med ca. 220 medlemsbedrifter. Samlet har bedriftene over 6 500 ansatte og ca. 37 milliarder NOK i årlig omsetning. Byggevareindustriens forening inngår i NHO Byggenæringen og NHO felleskapet.

Sammendrag

I den nye fireårsavtalen mellom departementet og Enova er det viktig at Enova har hovedfokus på storskala innføring av kjente og velprøvde energiltak, og at Enova får et kvantifiserbart energimål.

Nasjonale mål for 10 TWh redusert strømforbruk i bygg, 8 TWh solkraft og 50 % reduksjon i klimagassutslipp i ikke-kvotepliktig sektor må ligge til grunn for ny Enova-avtale.

En rettferdig grønn omstilling

Når husholdninger, bedrifter og offentlige virksomheter gjennomfører energiltak bidrar de inn i det grønne skiftet samtidig som de reduserer sin egen strømregning. I Norge har i dag et temperaturavhengig kraftforbruk fordi vi i stor grad bruker el til oppvarming av bygg. I fremtiden vil også kraftforbruket i resten av Norden og Europa i større grad bli temperaturavhengig. En stor fordel med energiltak som etterisolering og utskiftning til mer energieffektive bygningsdeler, er at disse tiltakene bidrar mest de timene hvor forbruket er på sitt høyeste.

Energitiltak som bidrar mest når forbruket er på sitt høyeste er bra for energisystemet fordi man unngår dyre investeringer i kraftproduksjon og kraftnett, men det er også bra for den enkelte strømkunde fordi de reduserer forbruket i de timene hvor kraftprisen er på sitt høyeste. I fremtiden vil vi i perioder med mye solkraft og vindkraft i sommerhalvåret ha svært lave eller negative kraftpriser, mens kraftprisene i kuldeperiodene på vinteren vil være på et høyt nivå.

Energieffektivisering er et kollektivt gode

Energieffektivisering skaper kollektive goder som ikke hensyntas gjennom gjeldende Enova-avtale eller andre virkemidler. Energieffektivisering kan bidra både til bedre kraftbalanse, effektbalanse, til å avlaste nettet og til å bremse behovet for nettutbygging og ny kraftproduksjon. Når en byggeier gjennomfører energiltak som etterisolering og utskiftning til mer energieffektive bygningsdeler bidrar til dette til lavere kraftpriser og lavere nettleie for alle strømkunder. Dette forsvaret at investeringer i energiltak er et spleiselag mellom den enkelte byggeier og det offentlige.

Energieffektivisering styrker kraftbalansen

Miljødirektoratet har pekt på mangelen på strøm som den største barrieren mot å realisere utslippskutt. Analysen til Miljødirektoratet fra april 2024 viser at hvis alle tiltakene gjennomføres, med den innfasingen vi har lagt til grunn, vil kraftbehovet øke med inntil 27 TWh i 2030. Det økte kraftbehovet kan enten dekkes gjennom ny kraftproduksjon eller gjennom energieffektivisering.

Å bygge ny fornybar kraft tar tid. Statnett, NVE og andre tunge fagmiljøer forventer lite ny utbygging av vindkraft på land og vannkraft frem mot 2030. Havvind vil bidra først etter 2030.

Energieffektivisering kan gi en rask effekt fordi dette ikke er avhengig av konsesjonsprosesser, utbygging av nett eller teknologiutvikling.

SINTEF og Skanska har beregnet at energieffektivisering, varmepumper og solstrøm kan redusere strømforbruket 13 TWh innen 2030, og med 42 TWh innen 2050. Reduksjonen er et resultat av energitiltak som fører til betydelig bedring i gjennomsnittlig energinivå, bruk av best tilgjengelig oppvarmingsteknologi, reduksjon i el-spesifikt energibehov og maksimal bruk av solstrøm.

Energieffektivisering styrker effektbalansen

Bygg står for over halvparten av elektrisitetsbruken i Norge, og mer enn 2/3 av effektbelastningen på de kaldeste vinterdagene når strømmettet er høyest belastet. NVE og Statnett skriver i rapporten «Norsk og nordisk effektbalanse fram mot 2030», at uten en betydelig økning i forbrukerfleksibilitet eller ny regulerbar produksjonskapasitet, vil vi i 2030 kunne få timer og perioder med importbehov og/eller svært høye priser på kraft og reserver. NVE og Statnett forventer at forbruksvekst vil øke det norske effektbehovet med mellom 2 og 6 GW fram mot 2030. I samme periode venter de kun 0,6 GW økning i tilgjengelig vintereffekt fra produksjon.

Statnett skriver i rapporten «Forbruksutvikling i Norge 2022-2050 delrapport til Langsiktig Markedsanalyse 2022-2050»: «Med 10 TWh reduksjon av alminnelige forbruket reduseres maksimalt effektbehov med ca. 2 000 MW, som innebærer ca. en 10 % reduksjon i maksimalt effektbehov. Sammenlignet med et industriforbruk, med en flat forbruksprofil, vil tilsvarende nedgang omregnet til effekt tilsvare 1140 MW. Det betyr at reduksjon i byggforbruk vil bidra til større nedgang i maksimalt effektforbruk enn tilsvarende nedgang i industrien. Årsaken er at alminnelig forbruk har en forbruksprofil nært knyttet til oppvarmingsbehov med høyest forbruk vinterstid hvor det maksimale effektforbruket er som høyest.»

Til forskjell fra forbrukerfleksibilitet, er effekten av etterisolering og utskiftning til mer energieffektive bygningsdeler både pålitelig og permanent, i den forstand at reduksjonen er uavhengig av prissignaler og adferd samtidig som det benyttes passive løsninger som ikke krever tilsyn og vedlikehold. Insentiver rettet mot denne type energieffektiviseringstiltak kan dermed bidra til å forbedre effekt- og energibalansen i et langsiktig perspektiv.

Enova må gi støtte til modne og velprøvde energitiltak

Miljødirektoratet skriver i sin tiltaksanalyse fra april 2024 at en rekke tiltak forutsetter utrullingsvirkemidler for å få de utslippsreduksjonene som er utredet. Selv om Miljødirektoratet peker spesifikt på klimakutt, mener Byggevareindustrien det samme gjelder for energieffektivisering:

«Enovas mandat bør sees i lys av behovet for utrullingsvirkemidler. Utrullingsvirkemidler i form av subsidier, må ha et "hjem". Dette kan løses ved å gi eksisterende virkemiddelaktører nye oppgaver, eller ved å opprette nye organer. Klima- og energifondet som Enova forvalter har som formål å bidra

til at Norge når sine klimaforpliktelser og omstilles til et lavutslippssamfunn, og Enova har lang erfaring med subsidier som virkemiddel. Dagens mandat er imidlertid tydelig på at Enovas aktivitet skal rettes mot senfase teknologiutvikling og tidlig markedsintroduksjon. For at Enova skal kunne være et aktuelt hjem også for utrullingsvirkemidler, hvis formål er rask skalering og utslippskutt, vil Enovas mandat måtte endres.»

SINTEF og Skanska skriver i sin analyse at det er behov for årlige investeringer på 18 milliarder for å redusere energibruk med 13 TWh innen 2030 (inkludert solkraft på bygg). Av disse 18 milliardene må myndighetene bidra med 4 – 5 milliarder i økonomisk støtte. SINTEF og Skanska kommer i sin utredning med en tydelig anbefaling på å støtte tiltak med en nedbetalingstid på over 10 år. Mange energitiltak har lang levetid, og tiltak med en tilbakebetalingstid på over 10 år kan være både privatøkonomisk og samfunnsøkonomisk lønnsomme. Men all erfaring tilsier at de likevel ikke blir gjennomført.

Langsiktig plan for rehabilitering og energieffektivisering av bygg

Norge er gjennom Bygningsenergidirektivet fra 2018 forpliktet til å lage en plan for rehabilitering og energieffektivisering av bygg i perioden frem til 2050 med milepæler for 2030 og 2040. Norge har ikke innført dette direktivet, men Energidepartementet har sagt at de jobber med å få ned etterslepet på innføring av EU-direktiver på energiområdet. Denne planen har et hovedfokus på å sikre at de som gjennomfører en større rehabilitering samtidig oppgraderer bygget til en høy energistandard. Det går lang tid mellom hver gang et bygg gjennomfører en større rehabilitering, og det er derfor viktig å bruke dette tidsvinduet til en energioppgradering. Det enkelte land har stor frihet til å utvikle virkemidler for å klare målene i dette direktivet om at en høy andel av bygningsmassen skal ha høy energistandard innen 2050.

Enovas programmer for eneboliger og småhus må styrkes

Halvparten av energibruken i bygg er i eneboliger og småhus. Enovatilskuddet er i dag tilbudt til denne målgruppen. Utfordringen med Enovatilskuddet er at det ikke er innrettet for storskala utrulling av kjente og velprøvde energitiltak. Det må for eneboliger og småhus gis støtte til trinnvise energitiltak for etterisolering og utskifting av bygningsdeler for at støtten skal bli tilgjengelig for flere husholdninger og for å utløse det store potensialet for energieffektivisering. Dagens støtteprogram som innebærer helhetlig oppgradering av boligen krever veldig store investeringer, og det gjør at kun en liten andel av boligeierne har mulighet for å benytte seg av tilbudet.

Fordi eneboliger og småhus utgjør en så stor del av bygningsmassen vil det være helt nødvendig med bedre støtteprogrammer hvis vi skal nå målene om 10 TWh mindre strømforbruk i bygninger og 8 TWh solenergi innen 2030.